

PRAVO DJETETA NA ODRASTANJE U OBITELJI: SMJERNICE ZA PRAKTIČAN RAD NA DRŽAVNOM I MEĐUDRŽAVNOM POSVOJENJU I UDOMITELJSKOJ SKRBI¹

Predgovor

Davanje prioriteta djeci dobiva sve više pozornosti i postaje obveza sve većeg broja društava širom svijeta. Ipak, u područjima pružanja usluga dječje skrbi, zakona o zaštiti djece i politika koje zahtijevaju prioritarno djelovanje od strane svih država i javnosti postoje velike praznine i pukotine. Što je najvažnije, etičnost koja je temelj sveukupnog djelovanja s jedne strane, i mehanizmi za praktičnu provedbu tih etičkih pravila s druge strane, naša su najveća briga, posebice kad se zaštita djece promatra u globalnom kontekstu.

---

¹ *The Child's Right to Grow Up In A Family: Guidelines for Practice on National and Intercountry Adoption and Foster Family Care, Adoption Centre Sweden, Swedish National Committee of the International Council on Social Welfare and the International Social Service, 1997.*

<http://www.iss-usa.org/What/research.htm>

U mnogim zemljama je socio-ekonomska situacija uistinu alarmantno pogoršana tijekom zadnjih nekoliko desetljeća. Urbana migracija, uvjeti koji prevladavaju u gradskim sirotinjskim četvrtima i naseljima stračara i kolaps sustava potpore koju nudi mreža tradicionalne šire obitelji doveli su do sloma obitelji kao osnovne jedinice društva i prvenstvenog izvora njege, emotivnog povezivanja i socijalizacije djece. Širom svijeta su cijele regije u stanju tranzicije koja dovodi do promjene u kulturnim, društvenim, gospodarskim i političkim trendovima, s ozbiljnim i štetnim posljedicama za obiteljsku stabilnost i skrb o djeci u obitelji.

Nažalost, to općenito nije uklonjeno uspostavljanjem učinkovitih sustava društvene zaštite. Naprotiv, čini se da se dostupnost socijalnih službi, tj. vrtića, subvencije u prehrani, zdravstvene zaštite uključujući i savjetovanje o planiranju obitelji u mnogim zemljama smanjuje. Ishod je rastući broj djece koja spadaju u kategoriju zanemarene ili napuštene djece. Za neku djecu kratkoročna ili trajna zamjenska obiteljska skrb u obiteljima udomitelja ili posvojenje može biti opcija koja zadovoljava njihove potrebe. **Ove smjernice su namijenjene za izradu zajedničke platforme i cilj im je da osiguraju najviše etičke standarde u praksi u pogledu svake zamjenske obiteljske skrbi.**

Želja nam je ponovno potvrditi uvjerenje da trajna zamjenska obiteljska skrb ne smije biti rješenje za siromaštvo. Očuvanje obiteljske stabilnosti i sprečavanje zanemarivanja i napuštanja djece moraju biti prva briga država i građanskog društva. **U načelu bi svi naponi trebali biti usmjereni k osiguravanju uvjeta da sva djeca budu odgajana i podizana u svojim vlastitim obiteljima.**

Jednako tako se zamjenska obiteljska skrb ne može razmatrati izvan političkog, gospodarskog i društvenog okruženja jer obitelji su ranjive i osjetljive na posljedice stanja u državi i svijetu. Svim srcem moramo podržavati provedbu politike i programa orijentiranih na smanjenje siromaštva, ublažavanje društvenih nepravdi i stvaranju prigoda za obrazovanje. Kao što je to UNICEF lijepo rekao: »Moramo doprinositi promicanju razvoja s ljudskim licem, tj. onoga koji poštuje temeljna prava sve djece.«

Ujedinjeni narodi preko svojih raznih instrumenata čine i činili su konkretne napore za zaštitu i promicanje dobrobiti djece u društvu. **Konvencija o pravima djeteta** (koju je Generalna skupština usvojila 1989.) je u povijesti najratificiranija konvencija o ljudskim pravima na svijetu.

Ona priznaje izuzetnu ranjivost djece i proglašava da djetinjstvu pripada pravo na posebnu skrb i pomoć. U preambuli i u nekoliko članaka se naglašava važnost obitelji i potreba stvaranja okruženja u kojemu je zdrav rast djece i njihov razvoj provediv.

Deklaracija UN-a o društvenim i pravnim načelima koja se odnose na zaštitu i skrb djece s posebnim osvrtom na smještaj u udomiteljske obitelji i posvojenje na državnoj i međunarodnoj razini (koju je izdala Generalna skupština 1986. godine) i **Haška konvencija o zaštiti djece i suradnji u pogledu međudržavnog posvojenja** su druge međunarodne

uredbe kojima je cilj zaštita prava djece kojoj se obiteljski život osigurava udomiteljskom skrbi ili posvojenjem.

Haška konvencija iz 1993. godine poziva na uspostavljanje **nadležnog tijela za ugovaranje** u državama primateljima i državama podrijetla, koje će ovlastiti organizacije što rade na polju međudržavnog posvojenja. Ona stvara okvir za suradnju između država i osigurava zaštitu i postupke koji će osigurati da međudržavno posvojenje djece bude u najboljem interesu djeteta i uz poštivanje djetetovih temeljnih prava.

Već 1979. godine, kad su ti međunarodni instrumenti začeti i zacrtani, pod pokroviteljstvom Međunarodnog vijeća za socijalnu skrb (ICSW), učinjeni su naponi za izradu nacrtu Smjernica o postupcima za upravljanje praksom udomiteljske skrbi i posvojenja djece u kojima se odražava rastuća briga i pomaže rastućem broju profesionalaca koji se bave provedbom ovih usluga.

Smjernice o postupcima u međudržavnom posvojenju djece su konačni ishod ovih napora i službeno ih je predstavila i objavila 1992. godine Međunarodna socijalna služba (ISS) iz Ženeve u suradnji s Centrom za posvojenje djece iz Švedske.

Kao nastavak u provedbi ovih Smjernica, pozdravljen od djelatnika u praksi širom svijeta kao oruđe za povećavanje svijesti o normama koje vladaju u praksi, švedski nacionalni odbor ICSW-a je u suradnji s ISS-om iz Geneve započeo ovaj projekt na izradi nacrtu Smjernica za praktični rad na državnom posvojenju djece i skrbi u udomiteljskim obiteljima i na preradi i dopuni Smjernica za međudržavno posvojenje djece.

Ono što je počelo kao prednacrt na 26. svjetskoj konferenciji ICSW-a u Tampereu u Finskoj u srpnju 1974. godine, a za čim je slijedila radionica na konferenciji Međunarodne organizacije za udomiteljsku skrb u Bergenu u Norveškoj u srpnju 1995. godine, doživjelo je svoj vrhunac u donošenju ovih Smjernica na specijalnoj radionici na 27. svjetskoj konferenciji ICSW-a u Hongkongu u srpnju i kolovozu 1996. godine.

Priprema je okupila preko 200 praktičara, stručnjaka i vladinih dužnosnika koji su predstavljali gotovo 30 zemalja. Uključivala je ispitivanje trenutne prakse i pretpostavke na kojima se treba temeljiti zamjenska obiteljska skrb. To je značilo i provjeru i ispitivanje dostupne stručne literature i standarda, kao i prikupljanje pozitivnih iskustava, kako iz razvijenih tako i iz zemalja u razvoju.

Nacrt je distribuiran širom svijeta i podvrgnut kritičkim osvrtima i reviziji predstavnika srodnih zanimanja i državnih i međunarodnih udruga. Pisma koja su primljena i primjedbe napravljene u radionicama bile su reprezentativni uzorak osoba koje potječu iz raznih kultura i imaju raznovrsna iskustva i perspektive. Stoga je to uistinu dokument s najširoom međunarodnom primjenjivošću.

Smjernice su napisane jednostavnim i lucidnim stilom, s praktičarem u mislima na prvom mjestu. To je vodič korak-po-korak koji osigurava najbolju uslugu za trijadu biološka obitelj-dijete-zamjenska obitelj, uključenu i u posvojenje djece i u udomiteljsku skrb. One

će poslužiti i kao priručnik na koji se spremno mogu pozivati središnje vlasti i oni kojima je zakon povjerio funkcije vezane uz davanje dozvole ili nadzor organizacija koje služe djeci.

Kao suvremeni dokument, ove smjernice se temelje na društvenim vrijednostima koje se, a toga smo svi svjesni, stalno mijenjaju. Kako raste standard u zajednici tako obvezno moraju rasti i standardi skrbi. Tako će u budućnosti biti potrebne dopune da se osigura važnost primjerena trenutku vremena.

Smjernice će se distribuirati širom svijeta na četiri (ili više) jezika da se potakne njihova uporaba i provedba. Ako posluže za unapređivanje i poboljšanje kakvoće usluga službi za djecu kojoj je potrebna zamjenska obiteljska skrb, onda će napor svih biti istinski opravdan.

Gigi Isacsson
Predsjednik
Švedski nacionalni odbor
Stockholm, Švedska

Damien Ngabonziza
Generalni tajnik
Međunarodna socijalna služba
Ženeva, Švicarska

ZAHVALE

Švedski nacionalni odbor Međunarodnog vijeća za socijalnu skrb
i

Međunarodne socijalne službe, Ženeva, Švicarska

s ponosom ističu svoju povezanost s ovim smjernicama i žele izraziti svoju duboku zahvalnost svima koji su sudjelovali u pripremi.

Tu su uključeni:

- Brojni profesionalci i praktičari (predstavnici državnih ministarstava i nevladinih organizacija) koji su sudjelovali u radionicama u Tampereu, Bergenu i Hong Kongu ili poslali svoje primjedbe na nacrt i time dali velik doprinos izradi ovog dokumenta, opipljivi materijalni dokaz svoje brige za pravo djeteta na odrastanje u obitelji.
- Predsjedavajući radne skupine g. Lourdes G. Balanon, tajnica gđa Nina P. Nayak i članovi dr. Carply A. Eberwein i gđa Maria Paz de Guzman koji su se neprekidno uzajamno savjetovali i stekli široko iskustvo tijekom unošenja primljenih primjedbi i napomena u završni dokument.
- Švedska međunarodna agencija za suradnju u razvoju (SIDA) za financiranje ovih napora i preuzimanje vodeće uloge kao i uvijek za osiguravanje bolje prakse na polju dječje skrbi i razvoja.
- Centar za posvojenje djece, Švedska, za pruženu logističku potporu vezanu uz pothvat ovih razmjera. Koordinator Centra za posvojenje, Programi za razvoj, gđa Siv Nygren zaslužuje da ju se posebno spomene. Ona je služila kao okosnica projekta i preuzela nezahvalan posao da se rad održi tijekom razdoblja od dvije godine.

- Ministarstvo javne skrbi, Tajland, za njihovu aktivnu ulogu i potporu, kao i za gostoprimstvo pruženo radnoj skupini tijekom sastanka u Bangkoku u travnju 1995. godine.

Poglavlje 1

POTREBA ZA SMJERNICAMA

Konzistentna i visokokvalitetna razina posvojenja djece i udomiteljske skrbi kao alternativna zamjenska skrb za dijete lišeno njegove biološke obitelji potrebna je i poželjna.

Dok udomiteljska skrb osigurava zamjensku obiteljsku skrb za dijete tijekom privremene obiteljske krize s ciljem ponovnog spajanja djeteta s obitelji i sprečavanja raspada obitelji, posvojenjem se nudi djetetu trajna zamjenska skrb u obitelji i uspostavlja pravni odnos dijete-roditelj.

Kako zakonodavstvo, politika i praksa u usvajanju i udomiteljskoj skrbi variraju na razini država i međunarodne zajednice, ove smjernice za praktičan rad osiguravaju međunarodno priznate standarde koje treba slijediti u primjeni. One potiču i promiču dobrobit djece kojima su ove usluge namijenjene. Isto tako sprečavaju ili obeshrabuju prodaju, trgovinu i otimanje djece.

Ove smjernice bi trebale voditi prema unapređivanju postojećih usluga i službi, razvoju priručnika za osposobljavanje i poslužiti kao vodič nadležnim vlastima, ovlaštenim tijelima i agencijama za posvojenje i udomiteljsku skrb.

Monitoring, procjena i vrednovanje ovih usluga bi također trebali biti lakši. Kako smjernice optimalno definiraju razinu učinka ili prakse, ove **smjernice za praktični rad na državnom i međudržavnom posvojenju i udomiteljskoj skrbi** će imati utjecaja i na politiku i praksu da ostvaruju sve više i više standarde odličnosti.

PREAMBULA

Ove smjernice prihvaćaju etičke principe zadane u:

- **Konvenciji UN-a o pravima djeteta**
- **Deklaraciji UN-a o društvenim i pravnim načelima koja se odnose na zaštitu i skrb djece, s posebnim osvrtom na smještaj kod udomitelja i posvojenje, na razini države i među državama**
- **Haškoj konvenciji o zaštiti djece i suradnji u pogledu međudržavnog posvojenja.**

Smjernice za međudržavno posvojenje su prvi puta formulirane pod pokroviteljstvom Međunarodnog vijeća za socijalnu skrb (ICSW). Projekt je bio potaknut 1979. godine i

nastavljen kroz radionice, seminare i sastanke od posebnog interesa, u raznim regijama svijeta.

NB: Članci koji se isključivo odnose na međudržavno posvojenje su tiskani kurzivom.

Ovako sastavljene smjernice za državno posvojenje, međudržavno posvojenje i udomiteljsku skrb su nadahnute smjernicama za međudržavno posvojenje i predstavljaju vrhunac napora pokrenutih na radionicama i sastancima radnih skupina održanim pod pokroviteljstvom ICSW-a i Međunarodne organizacije za udomiteljsku skrb (IFCO) 1994. i 1995. godine.

Ove smjernice su posvećene djeci širom svijeta kojoj je potrebna alternativna obiteljska skrb kako bi se osiguralo da dobiju najbolju uslugu.

3. VODEĆA NAČELA

»Priznaje se da dijete, radi punog i skladnog razvoja njegove osobnosti, treba odrastati u obiteljskom okruženju, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, preambula:

- 3.1. Svaka mjera poduzeta za zaštitu djeteta mora biti vođena najboljim interesima djeteta i za podržavanje prava djeteta.
- 3.2. Svako dijete ima pravo na odrastanje u obitelji.
- 3.3. Prioritet za dijete je da za njega skrbe njegovi biološki roditelji.
- 3.4. Vlade i društva su dužni predano osiguravati obiteljima mogućnost i poticaj za skrb o vlastitoj djeci. Politika i programi trebaju biti formirani na osnovi jednakosti i dobročinstva.
- 3.5. Ako za dijete ne mogu skrbiti njegovi biološki roditelji, nadležna tijela odgovorna za zaštitu djece su dužna razmotriti sve mogućnosti za trajnu skrb djeteta unutar šire obitelji.
- 3.6. Posvojenje djeteta izvan njegove obitelji će se razmatrati samo ako odgovarajući smještaj ili posvojenje nisu mogući u sklopu šire djetetove obitelji.
- 3.7. Kad biološki roditelji i šira obitelj podrijetla djeteta ne ispunjavaju uvjete koji jamče pun i skladan razvoj djeteta, nadležna tijela odgovorna za skrb i zaštitu djece moraju tražiti alternativna rješenja. Nuđenje trajnog smještaja djetetu u zamjensku obitelj kroz posvojenje djeteta ili dugoročnu udomiteljsku skrb, kad to traže okolnosti, imat će prednost pred pružanjem skrbi u nekoj ustanovi.
- 3.8. Udomiteljska skrb će se u pravilu razmatrati samo ako dijete privremeno treba alternativnu skrb. Prigode za stalni kontakt s rođenom obitelji se mora planirati uz mogućnost eventualnog ponovnog spajanja djeteta s njegovom obitelji.

- 3.9. Udomiteljska skrb se, premda privremena po naravi, po potrebi može nastaviti do odrasle dobi. To treba zasnovati na povremenom pregledu smještaja, ako nije dostupno nikakvo dugoročno rješenje.
- 3.10. Dijete će po prioritetu biti posvojeno u vlastitoj zemlji. *Međudržavno posvojenje se može smatrati alternativnim rješenjem samo nakon što se zasigurno utvrdi da se za dijete ne može pronaći zadovoljavajuće rješenje u državi njegova podrijetla.*
- 3.11. Stabilnost, kontinuitet i permanentnost odnosa promiču djetetov rast i razvoj. Razdoblje djetinjstva i mladalaštva je najvažnije za razvoj djetetove osobnosti pa se okončanje svih postupaka i donošenje odluka mora obaviti bez nepotrebnih odgađanja, temeljem spoznaje da dijete treba imati prilike za uspostavljanje doživotnih odnosa s uzorima odraslih osoba koje skrbe za njega.
- 3.12. Dijete, biološki roditelji, posvojiteljska obitelj i udomiteljska obitelj imaju pravo na povjerljivost. Nadležne vlasti, ovlaštena tijela i agencije za udomiteljsku skrb su dužne sa svim podacima o slučajevima postupati kao s tajnim dokumentima. Pristup pohranjenim podacima treba biti u skladu sa zakonima te države.
- 3.13. Posvojenje djece ne smije biti izvor nepropisne financijske ili neke druge dobiti. Zlostavljanje, prodaja ili trgovanje djecom mora biti oštro kažnjeno.
- 3.14. U svim postupcima koji se odnose na skrb u udomiteljskoj obitelji i posvojenje, važno je da se postupa prema najvišim standardima prakse unutar prihvaćenih načela.
- 3.15. Vlade država se potiču da pristupe Haškoj konvenciji o zaštiti djece i suradnji u pogledu međudržavnog posvojenja ili da ju ratificiraju. Ove smjernice su u skladu s njenim odredbama.

Poglavlje 2

SMJERNICE ZA DRŽAVNO I MEĐUDRŽAVNO POSVOJENJE

1. BIOLOŠKI RODITELJI

»Dijete se mora registrirati u matične knjige odmah nakon rođenja i mora imati pravo na ime od rođenja, pravo na stjecanje nacionalnosti i, u mjeri u kojoj je to moguće, pravo da zna tko su i da za njega skrbe njegovi roditelji.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, Preambula

1.1. Biološki roditelji

Biološki roditelji u ovom kontekstu znače oba roditelja, ako su zajedno, ili majka ili otac, ako su samohrani.

1.2. Psihosocijalne usluge

Biološkim roditeljima moraju biti ponuđene profesionalne psihosocijalne usluge od strane osposobljenog osoblja (ili iskusnog, kojega nadgleda kvalificirani djelatnik)

prije i nakon rođenja djeteta, ako razmatraju mogućnost davanja djeteta na posvojenje.

1.3. Službe potpore roditeljima

Psihosocijalne usluge će biti dostupne roditeljima i pružiti im pomoć u razmatranju raznih alternativnih planova za skrb o njihovom djetetu. Tu su obuhvaćeni:

- a) neprisiljavanje na obvezu prihvaćanja plana posvojenja prije rođenja djeteta
- b) dovoljno vremena ostavljenog za ponovno razmatranje odluke ili davanje djeteta na posvojenje prije nego što odluka postane neopoziva, a to se utvrđuje zakonom države
- c) pružanje adekvatnih usluga i usmjeravanje prema takvim resursima koji omogućuju ispunjenje njihovih roditeljskih obveza u slučaju da odluče svoje dijete sami odgajati
- d) pružanje usluga savjetovanja i potpore nakon davanja djeteta na posvojenje.

1.4. Posljedice davanja na posvojenje

Roditeljima koji odluče dati dijete na posvojenje bit će pružena pomoć da shvate sve implikacije i budu svjesni činjenice da:

- a) u većini slučajeva posvojenje znači prekid svih pravnih, društvenih i osobnih veza s djetetom
- b) *njihovo dijete se stavlja na posvojenje unutar države ili u međudržavno posvojenje. Štoviše, međudržavno posvojenje podrazumijeva da će dijete biti odgajano u nekoj drugoj državi.*
- c) u nekim državama je otvoreno posvojenje praksa i to znači da postoji mogućnost buduće komunikacije s djetetom na njihovu ili djetetovu inicijativu.

1.5. Zakonski uvjeti

Odgovornost je na nadležnim vlastima ili ovlaštenim tijelima da osiguraju da u trenutku kad roditelji dijete daju na posvojenje budu ispunjeni svi zakonski uvjeti.

1.6. Podaci o precima

Roditelji bi trebali pružiti sve podatke o svom podrijetlu (ne nužno i identitet) i povijesti bolesti, kao i podrijetlu djeteta, njegovu zdravlju i razvoju. Moraju biti svjesni da je djetetovo pravo pristup takvim podacima koji bi mogli biti potrebni za djetetovu buduću dobrobit.

1.7. Ono što roditelji više vole

Ako roditelji navedu da ima nešto što bi više voljeli, a odnosi se na odgoj djeteta, te želje će se poštivati u mjeri u kojoj je to moguće pri donošenju odluke o smještaju, međutim najbolji interes djeteta mora biti od najveće važnosti.

1.8. Nepoznati roditelji i razdoblje traženja

Ako su roditelji nepoznati, nadležna tijela će učiniti svaki napor da pronađu roditelje. Razdoblje traganja za biološkim roditeljima određuje nadležna vlast u pojedinoj državi. Formalnosti posvojenja mogu započeti tek nakon toga.

2. DIJETE

»Dijete privremeno ili trajno lišeno obiteljskog okruženja, ili u čijem najboljem interesu ne može biti dozvoljeno da ostane u tom okruženju, imat će pravo na posebnu zaštitu i pomoć koju će mu pružiti država.«

Konvencija UN o pravima djeteta, članak 20.1

2.1. Posvojenje - u službi skrbi za dijete

Prvenstvena svrha posvojenja je pružiti djetetu obitelj i dom koje će zvati svojim, a ne osigurati dijete za neku obitelj.

2.2. Izvještaj o djetetu

Posvojenje je osobni životni plan za neko dijete i mora biti određeno na osnovi proučavanja djetetovog psihološkog, socijalnog, duhovnog, medicinskog, etno-kulturnog i pravnog statusa i statusa njegove obitelji podrijetla kad god je to moguće. Studiju o djetetu trebaju pripremiti profesionalni djelatnici (ili iskusno osoblje pod nadzorom kvalificiranih djelatnika) nadležnih vlasti ili ovlaštenih tijela.

Studija će:

- a) tvoriti osnovu za usklađivanje s mogućim posvojiteljima i pomoći im u donošenju odluke
- b) pomoći u pogledu potrebe djeteta da sazna o svojoj biološkoj obitelji kad vrijeme bude prikladno za to
- c) dati potporu posvojiteljima u razumijevanju djeteta i sadržavati relevantne podatke o njima, uključujući etnički, socio-kulturni i vjerski odgoj.

Studija o djetetu će, u obliku detaljiziranog izvještaja, pružiti podatke kako je navedeno u odjeljku 5.

2.3. Smještanje blizanaca i braće i sestara

Blizanci i braća i sestre se neće razdvajati davanjem na posvojenje, osim u iznimnim okolnostima. Ako zbog nekog razloga budu razdvojeni, poduzet će se sve da ostanu u kontaktu.

2.4. Sudjelovanje u planu posvojenja

Prije nego što se okonča postupak posvojenja, s djetetom na koga se posvojenje odnosi će se posavjetovati na način prikladan njegovoj dobi i stupnju zrelosti.

2.5. Pripreme prije davanja na posvojenje

Kad se djeci, posebice starijoj, pronađu prikladni posvojitelji, djeca će biti prikladno pripremljena za stvarni čin posvojenja, a to obuhvaća:

- a) savjetovanje i potporu koja će djetetu omogućiti da shvati pojam posvojenja
- b) prikladno predstavljanje mogućih posvojitelja i upoznavanje s njihovim načinom života preko fotografija, video zapisa, pisama, itd.

- c) osobni kontakt s mogućim posvojiteljima, ako je to moguće i prikladna potpora za lakšu prilagodbu.
- 2.6. **Pravni zaštitnik**
Prije nego se okonča zakonsko posvojenje, dijete mora imati pravnog zaštitnika.
- 2.7. **Status posvojenog djeteta**
Djetetu će biti dodijeljen isti zakonski status i prava nasljedstva kao da su ga posvojitelji rodili.
- 2.8. **Upis u matičnu knjigu rođenih**
Posvojeno dijete će dobiti dokument jednak rodnom listu kad završi postupak posvojenja. Jedan originalni primjerak mora ostati sačuvan u evidenciji koju vodi ovlašteno tijelo.
- 2.9. **Imigracija - u slučaju međudržavnog posvojenja**
Prije nego što se predloži međudržavno posvojenje, nadležna vlast ili ovlašteno tijelo u državi iz koje je dijete dobit će potvrdu da nema sukoba u zakonima koji se odnose na posvojenje između dviju dotičnih država.
Nadalje, ne smiju postojati prepreke da dijete napusti svoju državu i uđe u državu mogućeg posvojitelja, a za to će putne isprave biti izdane u prikladno vrijeme.
- 2.10. **Knjiga o životu**
Dijete ima pravo na svoju životnu priču. U mjeri u kojoj je to moguće, knjiga o životu koja se može predočiti u raznim oblicima, a opisuje podrijetlo i druge relevantne podatke o djetetu, treba biti pripremljena i pratiti dijete kod davanja na posvojenje.
- 2.11. **Pravo na identitet**
Dijete ima pravo na svoj identitet, posebice na podatke o svojim roditeljima. Nadležne vlasti i ovlaštena tijela će osigurati zadovoljenje ovog prava i ponuditi psihosocijalne usluge svim zainteresiranim stranama kad počne istraživanje podrijetla.

3. POSVOJITELJI

- 3.1 **Kriteriji**
Posvojenje se većinom odnosi na djecu u čijoj prošlosti postoji lišavanje i zanemarivanje. Često su ta djeca prošla traumatska iskustva. Potrebne su im obitelji posvojitelja koje će predano skrbiti za njih i pružiti im element trajnosti i sigurnosti u životu. *U slučaju međudržavnog posvojenja, uz općenite sposobnosti za posvojenje, posvojitelji moraju biti sposobni nositi se s međurasnim, međukulturalnim i međunacionalnim aspektima posvojenja.*
- 3.2. **Odobranje**
Mogući posvojitelji moraju dobiti odobrenje nadležnih vlasti i/ili ovlaštenih tijela. *U slučaju međudržavnog posvojenja, moraju zadovoljiti uvjete koje postavljaju nadležne vlasti obiju dotičnih zemalja.*

3.3 **Psihosocijalne usluge - snimanje stanja i priprema**

Pružanje psihosocijalnih usluga izglednim posvojiteljima bit će odgovornost nadležnih vlasti ili ovlaštenih tijela. Obuhvaćat će:

- a) relevantne informacije i potporu u odlučivanju je li posvojenje najbolji plan za njih nakon što im se objasni i shvate da posvojenje može nositi i zadaće koje prelaze biološko roditeljstvo
- b) upute o potrebnim postupcima i dokumentaciji uključujući odgovarajuće sankcije za optužbe o krivičnom prekršaju i zlostavljanju djeteta
- c) procjenu njihove sposobnosti i potencijala da zadovolje potrebe djeteta/djece kojoj treba posvojenje uključujući prihvaćanje braće i sestara, djece s posebnim potrebama, itd., kad god je to primjenjivo
- d) pripremu usvojitelja za posvojenje, npr. ostvarivanje kontakta obitelji posvojitelja i odraslih posvojenika ako je moguće, itd.
- e) usluge i potporu nakon posvojenja za potpuno okončanje posvojenja
- f) pomoć kandidatima savjetima i/ili upućivanjem na druge službe, ako je donesena odluka da dijete neće biti smješteno kod njih.

3.4 **Studija posvojiteljske obitelji**

Studija o obitelji posvojitelja se mora napraviti u zajednici u kojoj kandidati žive, a pripremit će ju profesionalni djelatnici (ili iskusno osoblje pod nadzorom kvalificiranih djelatnika) kako bi se dobili slijedeći podaci:

- a) na temelju čega su kandidati prihvaćeni kao mogući posvojitelji
- b) procjena njihove sposobnosti da budu roditelji dotičnom djetetu, koje se može ili ne mora priviknuti na obiteljski život
- c) relevantni podaci za druga nadležna tijela kao što su sudovi.

Studija o obiteljskom domu posvojitelja u obliku detaljiziranog izvještaja mora pružiti minimum informacija navedenih u odjeljku 6.

3.5. **Znanje o posvojenju i precima**

Posvojiteljima će biti objašnjeno da moraju biti svjesni da dijete ima pravo znati da je usvojeno i znati o svojim precima.

Posvojiteljima će biti ponuđeno savjetovanje i druga podrška uključujući kontakt s drugim posvojiteljskim obiteljima i odraslim posvojenicima kako bi mogli razumjeti svoje posvojeno dijete i dati mu podršku ako ono odluči potražiti svoje korijene.

3.6. **Dovršavanje posvojenja**

Posvojitelji će biti odgovorni za dovršenje postupka zakonitog posvojenja što je moguće prije.

4. NADLEŽNE VLASTI I OVLAŠTENA TIJELA

»Države članice koje priznaju i/ili dopuštaju sustav posvojenja djece osigurat će i da najbolji interesi djeteta budu najvažnija briga.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, članak 21.

»Država koja pristupa ugovoru će odrediti središnju nadležnu vlast koja će obavljati dužnosti koje Konvencija tim vlastima nameće.«

»Tijelo koje država ugovornica ovlasti, može djelovati u drugoj državi ugovornici samo ako su ga za to ovlastile nadležne vlasti obiju država.«

Haška Konvencija o zaštiti djece i suradnji u pogledu međudržavnog posvojenja, članak 6. i 12.

4.1. Akreditacija

Postupci dogovaranja posvojenja se trebaju obavljati samo preko vlasti nadležnih za posvojenje ili ovlaštenih tijela.

U slučaju međudržavnog posvojenja, to obuhvaća vlade države podrijetla i države posvojenja, tj. država ugovornica.

Vlade država se potiču da formuliraju politiku i donesu zakone kojima će obeshrabriti i odvrćati potencijalne usvojitelje i neovlaštene osobe od izravnih dogovora oko posvojenja. Za one koji prekrše te zakone treba uvesti stroge kazne.

4.2. Djelatnici

Središnje nadležne vlasti ili akreditirana tijela će zapošljavati:

a) Kompetentan tim ljudi s multidisciplinarnim profesionalnim kvalifikacijama. To obuhvaća profesionalne socijalne radnike, psihologe, itd. s radnim iskustvom na polju dječje skrbi i razvoja i posebice posvojenja djece.

b) Neprofesionalno osoblje će biti pod nadzorom tako kvalificiranih djelatnika.

4.3. Posvojenje - odluka koju treba dobro razmotriti

Središnja vlast ili akreditirano tijelo učinit će sve da se uvjere da:

a) budu istražene sve alternative za zadržavanje djeteta u njegovoj vlastitoj obitelji uključujući i širu obitelj

b) posvojenje bude optimalni izbor zamjenske skrbi za dijete.

4.4. Međudržavno posvojenje

U slučaju međudržavnog posvojenja, nadležna vlast ili ovlašteno tijelo u državi djetetova podrijetla osigurat će i da:

a) *se razmotre sve alternative za smještaj djeteta u neku obitelj u zemlji podrijetla djeteta*

b) *međudržavno posvojenje bude slijedeći najpogodniji izbor skrbi za dijete.*

4.5. Zakonski uvjeti

Prije nego što se razmotri bilo koji plan posvojenja, nadležna vlast ili akreditirano tijelo bit će odgovorno da se ustanovi:

- a) da je dijete zakonski slobodno za posvojenje
- b) da su potrebni dokumenti zakonski važeći
- c) *u slučaju međudržavnog posvojenja, da su dokumenti važeći u obje države, i u državi podrijetla i državi posvojenja i da ne postoji sukob između zakona koji bi naštetio pravima djeteta.*

4.6. **Međudržavno posvojenje - prosljeđivanje zahtjeva**

Nadležna vlast u državi podrijetla neće uzeti na razmatranje zahtjev za posvojenje djeteta ako zahtjev nije prosljeđen državi koja prima dijete preko nadležnih vlasti ili ovlaštenog tijela.

4.7. **Monitoring u slučaju međudržavnog posvojenja**

Nadležne vlasti i ovlaštena tijela u obje dotične zemlje pratit će i nadzirati sve postupke posvojenja djeteta. To uključuje:

- a) *da je u najboljem interesu djeteta nađena obitelj za posvojenje koja djetetu najbolje odgovara*
- b) *da su troškovi obrade postupka posvojenja u razumnim granicama i da ne vode prema ostvarivanju profita i trgovanju djecom*
- c) *da posvojitelji djeluju u skladu s utvrđenim postupcima*
- d) *da se što ranije obave sve formalnosti za dovršenje postupka posvojenja, a najkasnije u roku od dvije godine nakon smještaja.*

Nadalje, nadležna vlast ili akreditirano tijelo u državi posvojenja snose odgovornost za informiranje nadležnih vlasti ili ovlaštenog tijela u zemlji podrijetla o detaljima posvojenja kad ono bude odobreno.

4.8. **Nadzor**

Kad se dijete stavlja na posvojenje, nadležna vlast ili ovlašteno tijelo će:

- a) preuzeti odgovornost za nadzor nad smještanjem djeteta
- b) osigurati potrebne izvještaje o napretku za dogovoreno razdoblje i dostaviti ih nadležnim vlastima i/ili ovlaštenom tijelu u zemlji podrijetla.

4.9. **Prekid**

Ako se postupak smještavanja prekine prije dovršetka postupka posvojenja, nadležna vlast ili akreditirano tijelo ima odgovornost osigurati zadovoljavajući zamjenski smještaj. U slučaju međudržavnog posvojenja, nadležna vlast u državi posvojenja ima odgovornost za pronalaženje zadovoljavajućega alternativnog smještaja i nakon toga osigurati djetetu trajni zakonski status. To se obavlja uz konzultacije s nadležnim vlastima zemlje podrijetla.

4.10. **Istraživanje podrijetla**

Nadležna vlast ili ovlašteno tijelo sačuvat će sve pripadajuće dokumente i podatke za svako dijete na koje se u budućnosti može pozvati.

U slučaju međudržavnog posvojenja, odgovornost za to snose nadležna vlast ili ovlašteno tijelo u obje države.

4.11. **Istraživanja i proučavanja**

Nadležne vlasti ili ovlaštena osigurati će da se sačuvaju svi dokumenti i učine dostupnim kako bi se *bona fide* istraživanje poticalo i poduzimalo.

4.12. **Reguliranje akreditiranih tijela**

a) Sva akreditirana tijela prolaze akreditaciju i povremeni nadzor od strane nadležnih vlasti u svojoj državi.

b) *U slučaju međudržavnog posvojenja, akreditirano tijelo u državi podrijetla mora biti ovlašteno i od strane nadležnih vlasti države posvojenja i obratno.*

4.13. **Održavanje veza u zajednici**

Posvojena djeca trebaju kontakt s ljudima svojeg podrijetla kao i potporu i prihvaćanje u zajednici posvojitelja. Nadležne vlasti ili ovlaštena tijela pružat će potporu takvim naporima.

4.14. **Kontakt s drugim obiteljima posvojitelja**

Posvojiteljima je potreban kontakt s drugim posvojiteljskim obiteljima i to trebaju osigurati nadležne vlasti ili ovlaštena tijela.

4.15. **Troškovi**

Zaračunati ili platiti se mogu samo troškovi i izdaci uključujući i razumne honorare za stručni rad osoba uključenih u posvojenje.

4.16. **Zatvaranje ovlaštenog ili akreditiranog tijela**

U slučaju zatvaranja akreditiranog tijela, nadležne vlasti imaju odgovornost srediti prijenos i očuvanje dokumenata i podataka drugim nadležnim vlastima ili ovlaštenom tijelu.

4.17. **Zastupanje i javnost rada**

Nadležne vlasti ili ovlaštena tijela:

a) su odgovorna za promicanje pozitivnog okruženja za podržavanje prava djece na posvojenje

b) zastupaju politiku koja daje prednost trajnoj obiteljskoj alternativi za djecu lišenu vlastitih obitelji

c) primjenjuju sve mjere da pronađu obitelji za djecu samo uz pristanak nadležnih vlasti odgovornih za djecu i same djece, na osnovu njihove dobi u stupnja zrelosti.

5. STUDIJA O DJETETU

Detaljni izvještaj o djetetu treba obuhvaćati, u mjeri u kojoj je to moguće, slijedeće podatke o njegovom podrijetlu i potrebama:

1. podatke o identitetu potkrijepljene dokumentima kad je to moguće
2. fotografiju djeteta snimljenu nedavno

3. djetetovu povijest, uključujući:
  - imena koja su mu dana i tko mu je dao ta imena
  - detaljnu povijest smještaja kronološkim redom s datumima i razlozima premještanja
  - izričiti razlog zašto je dijete napušteno ili dano na posvojenje.
4. pretke u obitelji podrijetla, a to uključuje:
  - podatke o biološkim roditeljima, braći i sestrama i široj obitelji
  - obiteljsku situaciju
  - rasno/etničko podrijetlo i vjeru
  - podatke o zdravlju
  - podatke o majčinoj trudnoći i porodu.
5. fizičko, emocionalno i kognitivno stanje djeteta
6. medicinski izvještaj o zdravlju djeteta i povijesti bolesti (uključujući i bolnička liječenja) kao dodatak
7. sadašnju okolinu, kategoriju skrbi (rođena obitelj, udomitelji, ustanova, itd.), odnosi, rutine, navike i ponašanja. Koliko je to moguće, ti podaci bi trebali biti obuhvaćeni u knjizi o životu.
8. mišljenje djeteta, uzimajući u obzir njegovu dob i stupanj zrelosti
9. procjenu tima za multidisciplinarnu podršku (koliko je to moguće) i njihove razloge za predlaganje posvojenja i kvalifikacije obitelji najpodobnije za zadovoljavanje djetetovih potreba
10. *u slučaju da se međudržavno posvojenje smatra optimalnim izborom skrbi, opravdanje za isti.*

6. STUDIJA O OBITELJI POSVOJITELJA

Potencijalna posvojiteljska obitelj sudjeluje u pripremi studije u koju kao minimum mora biti uključeno:

1. podaci o identitetu potkrijepljeni dokumentima kao što su vjenčani list, potvrda o razvodu, rodni listovi, itd.
2. povijest potencijalne posvojiteljske obitelji, uključujući:
  - vlastito iskustvo iz djetinjstva, odgoj i međuljudski odnosi
  - podaci o drugim članovima obitelji
  - stav djece i druge rodbine usvojiteljske obitelji prema planu posvojenja
  - socijalni, etno-kulturni, jezični i vjerski identitet potencijalne obitelji posvojitelja
  - kažnjavanje zbog kaznenih djela i zlostavljanja djece.
3. nedavna fotografija obitelji
4. fizičko, intelektualno, emocionalno stanje i obrazovni status potencijalnih posvojitelja
5. medicinski izvještaj o zdravlju obitelji i povijest bolesti

6. podaci o zaposlenju i financijskim sredstvima
7. stambeni smještaj i okolina u zajednici
8. motivacija za posvojenje
9. sposobnost pružanja njege i skrbi i nadzora u ozračju ljubavi i materijalne i moralne sigurnosti
10. izjava o pozitivnom odnosu i emocionalnoj potpori rodbine, prijatelja, zajednice
11. procjena multidisciplinarnog tima stručnjaka za potporu (koliko je to moguće) u kojoj se navode:
  - njihovi razlozi za odobravanje obitelji kao potencijalnih posvojitelja
  - detalji o djetetu (dob, spol, prihvaćanje sestara i braće, posebne potrebe djeteta, itd.) kojega bi voljeli usvojiti i kojemu mogu biti roditelji.
12. *u slučaju međudržavnog posvojenja, sposobnost posvojitelja da se nose s rasnim i kulturološkim pitanjima i mogućom željom djeteta da potraži svoje korijene.*

Poglavlje 3

SMJERNICE ZA SKRB U UDOMITELJSKIM OBITELJIMA

Ove smjernice služe za: smanjenje rizika u smještaju izvan obiteljskog doma jačanjem sposobnosti agencija za udomiteljsku skrb i obitelji udomitelja u zaštiti zdravlja, sigurnosti, etničkog nasljeđa i dostojanstva djece dodijeljene na skrb.

Udomiteljska skrb se smatra najmanje restriktivnim i najbrižnijim oblikom smještaja izvan obitelji za djecu kojoj je potrebna privremena zamjenska obiteljska skrb.

DEFINICIJA POJMOVA

- **Udomiteljska skrb** ili skrb u obitelji udomitelja podrazumijeva alternativnu obiteljsku skrb. Razdoblje trajanja skrbi varira u različitim državama kako bi se zadovoljile specifične potrebe djeteta. To može biti skrb pred posvojenje, vikend-skrb ili praznička skrb, skrb za oporavak hendikepirane djece ili skrb za skupinu djece u jednoj obitelji ili dugoročna skrb za dijete koje ne može biti posvojeno.
- **Udomiteljska obitelj** su odrasli koji imaju dozvolu nadležnih vlasti za pružanje privremene fizičke skrbi, njege i emocionalne podrške djeci smještenoj kod njih u kući u obliku planiranih ciljanih usluga koje služe kao podrška konačnom trajnom planiranju života djeteta.
- **Biološki roditelji** u ovom kontekstu znače oba roditelja, ako su zajedno, ili majka ili otac, ako su samci.
- **Tim za podršku** je dopuna u vidu partnerskog odnosa između djelatnika u udomiteljskoj skrbi i udomiteljskih obitelji i obuhvaća sve druge članove osoblja i

profesionalce na polju psihologije, socijalnog rada, zdravlja, obrazovanja i prava. Multidisciplinarni tim za podršku, ako postoji, će razraditi i nadgledati plan skrbi za svako dijete.

1. BIOLOŠKI RODITELJI

»Dijete će biti upisano u matičnu knjigu rođenih odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na stjecanje nacionalnosti i, u mjeri u kojoj je to moguće, pravo da zna za svoje roditelje i da oni o njemu skrbe.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, članak 7.1

1.1. Pravo na osobno dostojanstvo i poštivanje

Biološki roditelji imaju pravo na osobno dostojanstvo i poštivanje, da budu informirani o svojim pravima i kako ih ostvariti. Oni trebaju isto tako poštivati prava drugih.

1.2. Planiranje i sudjelovanje u smještaju djeteta

Biološki roditelji imaju:

- a) odgovornost za planiranje skrbi za svoje dijete
- b) pravo sudjelovati kao članovi tima za podršku
- c) dužnost ispuniti sve obveze prema djetetu i socijalnoj službi, udomiteljskoj obitelji i timu za podršku
- d) pravo na dobivanje savjeta i uputa u vezi s resursima koji olakšavaju povratak njihovog djeteta.

1.3. Podaci o podrijetlu

Biološki roditelji trebaju dati sve podatke o svom i djetetovom podrijetlu, podatke o zdravstvenom stanju (povijest bolesti) i podatke o razvoju.

1.4. Ponovno spajanje

Biološki roditelji imaju pravo da im dijete bude vraćeno:

- a) ako i kad uvjeti u obitelji postanu normalni
- b) ako je smještaj djeteta bio na njihov zahtjev.

1.5. Značajni događaji

Biološki roditelji imaju pravo biti informirani o svim značajnim događajima u razvoju i životu djeteta.

1.6. Vjerski i etno-kulturni odgoj

Biološki roditelji imaju pravo iznijeti svoju želju u odnosu na vjerski/jezični/etno-kulturni odgoj djeteta.

1.7. Pritužbe

Biološki roditelji imaju pravo iznositi svoje mišljenje, misli, osjećaje i uvjerenja bez straha od kazne, koristeći se ustaljenim postupkom za pritužbe.

1.8. **Prestanak roditeljskih prava**

Prestanak roditeljskih prava može biti pokrenut samo nakon procjene sposobnosti bioloških roditelja da i dalje budu produktivno uključeni u život svog djeteta.

2. **UDOMITELJSKA SKRB ZA DIJETE**

»Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno obiteljskog okruženja ili u čijem se najboljem interesu ne može dozvoliti da ostane u tom okruženju, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć koju mu mora pružiti država.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, članak 20.1

2.1. **Sudjelovanje u planiranju skrbi**

Prije početka ili završetka bilo kakve promjene u smještaju, treba se posavjetovati s djetetom na koje se to odnosi, na način primjeren njegovoj dobi i stupnju zrelosti.

2.2. **Kontakt s biološkom obitelji**

Dijete na udomiteljskoj skrbi održavat će kontakt s članovima biološke obitelji, osim ako nije drukčije naznačeno.

2.3. **Djetetove razvojne potrebe**

Djetetu na udomiteljskoj skrbi moraju biti osigurani:

- a) rutinska preventivna i hitna medicinska i stomatološka zaštita i skrb i obroci ujednačeni po hranjivosti
- b) čista odjeća koja mu pristaje i primjerena je godišnjem dobu, spolu, dobi i aktivnostima djeteta i njegovim individualnim potrebama
- c) formalno i/ili neformalno obrazovanje u skladu s njegovim sposobnostima i zakonima države
- d) podrška u zadovoljenju duhovnih potreba sukladno željama biološke obitelji kad god je to moguće
- e) pristup službama za podršku i psihološku i emocionalnu potporu, posebice za razvoj njegovih vještina u odnosu na zdravo seksualno ponašanje
- f) prilike za razvoj u svom vlastitom etno-kulturnom okruženju.

2.4. **Studija o djetetu**

Udomiteljska skrb je osobni plan skrbi za pojedino dijete i mora biti određen na osnovi studije o njegovom psihološkom, socijalnom, medicinskom i pravnom statusu i statusu njegovih roditelja.

Studija o djetetu mora biti pripremljena od strane profesionalnih djelatnika (ili iskusnih osoba koje su pod nadzorom takvih kvalificiranih djelatnika) nadležne vlasti ili agencije. Izvještaj mora biti:

- a) osnova za pronalaženje podobnih udomitelja, a njima pomaže u donošenju odluke

b) pomoć u pogledu potrebe djeteta da sazna o svojim biološkim roditeljima u za to primjereno vrijeme

c) podrška udomiteljima da razumiju dijete i dobiju relevantne podatke o njemu, uključujući etnički, socio-kulturni i vjerski odgoj.

Studija o djetetu u obliku detaljnog izvještaja mora pružiti podatke kako je prikazano u odjeljku 5.

2.5. **Smještaj blizanaca i braće i sestara**

Blizanci i braća i sestre se neće razdvajati pri smještanju kod udomitelja, osim u izvanrednim okolnostima. Ako zbog nekog razloga budu razdvojeni, sve će se poduzeti da ostanu u kontaktu.

2.6. **Priprema prije smještavanja**

Kad djeci, posebice starijoj djeci bude pronađena odgovarajuća udomiteljska obitelj, djeca će biti primjereno pripremljena za smještanje kod te obitelji, a pripreme uključuju:

a) savjetovanje i podršku da se djetetu omogući da shvati pojam udomiteljske skrbi

b) adekvatno upoznavanje s udomiteljima i njihovim načinom života kroz susrete, posjete, fotografije, video snimke, pisma, itd.

2.7. **Knjiga o životu**

Dijete ima pravo na svoju životnu priču. U mjeri u kojoj je to moguće, knjiga o životu koja se može predočiti u raznim oblicima, a opisuje podrijetlo i druge relevantne podatke o djetetu, treba biti pripremljena i pratiti dijete kod davanja na udomiteljsku skrb.

2.8. **Rekreacija i društvene aktivnosti**

Igra i proslava značajnih događaja u životu se mora poticati kao važan aspekt djetetova razvoja.

2.9. **Pripreme za samostalan život**

Dijete na udomiteljskoj skrbi ima pravo da bude poticano na stjecanje odgovarajućih vještina za produktivno življenje.

2.10. **Traženje podrijetla**

Dijete ima pravo na svoj identitet, posebice na podatke o svojim roditeljima. Nadležne vlasti i agencije moraju osigurati da to pravo bude zadovoljeno i ponuditi svu psihosocijalnu uslugu svim stranama kojih se to tiče kad započne potraga za podrijetlom.

3. UDOMITELJSKA OBITELJ

3.1. **Odobranje**

Odobranje potencijalne udomiteljske obitelji u odgovornosti je nadležnih vlasti i/ili agencija za udomiteljsku skrb.

3.2. **Studija obitelji**

Studija o životu udomiteljske obitelji mora biti provedena u zajednici u kojoj kandidati žive, a priprema ju stručni djelatnik (ili iskusna osoba pod nadzorom takvog kvalificiranog djelatnika) kako bi se osigurali slijedeći podaci:

a) njihova dob, prihodi, bračno stanje, rasa, vjerska opredijeljenost, seksualna orijentacija, fizičko stanje ili invalidnost, motivacija i sposobnost za udomiteljsku skrb, njihova iskustva iz djetinjstva i odgoj, međuljudski odnosi u obitelji i odgovarajuća kažnjavanja u slučaju kaznenih djela ili zlostavljanja djece

b) studija o životu udomiteljske obitelji u obliku detaljnog izvještaja mora pružiti minimum informacija iznesenih u odjeljku 6.

3.3. **Prava**

Udomiteljska obitelj ima pravo da se s njom postupa s poštovanjem i uvažavanjem osobnog dostojanstva, da najprije bude promatrana kao obitelj, a zatim kao netko tko pruža uslugu, ima pravo biti obaviještena o svojim pravima i kako ih ostvariti.

3.4. **Sporazum o pružanju udomiteljske skrbi**

Udomiteljska obitelj potpisat će sporazum o udomiteljstvu prije nego što dijete bude smješteno kod nje. Taj sporazum obuhvaća prava i odgovornosti dotične udomiteljske obitelji i nadležnih vlasti ili agencija.

3.5. **Sporazum o smještaju**

Udomiteljska obitelj potpisat će sporazum o smještaju za svako dijete prije smještavanja djeteta u njihov dom.

3.6. **Podaci o djetetu**

Udomiteljska obitelj treba od nadležnih vlasti ili agencije dobiti podatke vezane uz psihološki, emocionalni i fizički prikaz djeteta i njegove obitelji.

3.7. **Smještaj u hitnim slučajevima**

Smještaj u hitnom slučaju koji udomiteljska obitelj prihvati mora biti popraćen sporazumom u pisanom obliku od strane nadležnih vlasti ili agencije kako bi se u određenom roku nakon smještavanja osigurala sva potrebna i redovita dokumentacija.

3.8. **Sudjelovanje u planiranju**

Udomiteljska obitelj treba sudjelovati u izradi pisanog plana za svako dijete na skrbi. Isti treba u redovitim intervalima pregledavati i usmjeravati prema ponovnom spajanju djeteta i njegove obitelji ili radi izrade alternativnog plana za trajni smještaj.

3.9. **Razmjena informacija o djetetu**

Udomiteljske obitelji trebaju surađivati s nadležnim vlastima ili predstavnicima agencije u planiranju usluga koje se pružaju svakom djetetu. Treba ih poticati da razmjenjuju informacije koje se odnose na napredak djeteta ili probleme, ako ih ima.

3.10. **Odnos udomitelja s biološkom obitelji**

Udomiteljske obitelji trebaju olakšati komunikaciju djeteta s biološkom obitelji u skladu s planom i u suradnji s nadležnim vlastima ili agencijom.

3.11. **Bijeg ili ozljeđivanje**

U slučaju ozljeđivanja djeteta ili u slučaju da dijete pobjegne iz doma udomitelja, udomiteljska obitelj će odmah obavijestiti nadležne vlasti ili agenciju i planirati primjerene radnje koje treba poduzeti.

4. NADLEŽNE VLASTI I AGENCIJE

»Države članice priznaju pravo djeteta smještenog od strane nadležnih vlasti u svrhu skrbi, zaštite ili liječenja, fizičkog ili psihičkog, na povremenu reviziju postupka određenog djetetu i svih drugih okolnosti važnih za smještaj djeteta.«

Konvencija UN-a o pravima djeteta, članak 25.

4.1. **Akreditacija**

Sporazumi o udomiteljskoj skrbi se sklapaju samo preko nadležnih vlasti ili priznatih/ovlaštenih/akreditiranih tijela.

4.2. **Priručnik s pravilima i postupcima**

Nadležne vlasti ili agencija će izraditi, održavati, dopunjavati i primjenjivati pisani priručnik s pravilima i postupcima.

4.3. **Alternative za zadržavanje djeteta u biološkoj obitelji**

Nadležne vlasti ili agencija moraju biti potpuno uvjereni da su sve alternative za zadržavanje djeteta u biološkoj obitelji istražene i da je udomiteljska skrb optimalni izbor za skrb djeteta.

4.4. **Studija o djetetu**

Prije smještanja djeteta na skrb nadležne vlasti ili agencija moraju pripremiti izvještaj o djetetu sa sveobuhvatnim podacima o statusu djeteta i njegovim potrebama kako je prikazano u odjeljku 5.

4.5. **Pronalaženje udomitelja, davanje dozvola i priprema studije**

Nadležne vlasti ili agencija će pronalaziti, snimati, usmjeravati i osposobljavati udomiteljske obitelji. Izdavanje dozvola udomiteljskim obiteljima mora biti u skladu s utvrđenim postupkom. U tu svrhu nadležne vlasti ili agencija moraju pripremiti studiju o obitelji udomitelja kako je izneseno u odjeljku 6.

4.6. **Utvrđivanje podobnosti**

Nadležne vlasti ili agencija će razraditi sistem za:

- a) procjenu potreba djeteta i udomiteljske obitelji
- b) usporedbu potreba djeteta sa sposobnostima i resursima udomitelja
- c) pripremu i djeteta i udomiteljske obitelji za smještaj.

4.7. **Tim za potporu**

Nadležne vlasti ili agencija će koristiti usluge tima za potporu kako bi osigurali postizanje ciljeva smještaja.

4.8. **Osposobljavanje i opseg opterećenja**

Djelatnici u udomiteljskoj skrbi i djelatnici službi za obitelj moraju biti osposobljeni, kvalificirani i kompetentni pojedinci koji će biti trajno osposobljavani i nadzirani od strane nadležnih supervizora. Opseg opterećenja za djelatnike određuje se na osnovu razine usluge i podrške potrebne za zadovoljavanje procijenjenih potreba djeteta.

4.9. **Sporazum o udomiteljskoj skrbi**

Nadležne vlasti ili agencija će izraditi i udomiteljskoj obitelji dati na potpis sporazum o udomiteljskoj skrbi kao uvjet za dobivanje djeteta na smještaj. Taj sporazum mora obuhvaćati prava i odgovornosti udomiteljske obitelji, biološke obitelji i nadležnih vlasti ili agencija.

4.10. **Ograničenje smještanja**

Nadležne vlasti ili agencija će odrediti ograničenje broja djece koja se odjednom smještavaju u dom udomitelja. Blizanci i braća i sestre se smještavaju zajedno u dom udomitelja.

4.11. **Sporazum o smještaju**

Nadležne vlasti ili agencija će izraditi i dati udomiteljskoj obitelji na potpis sporazum koji se odnosi na smještaj svakog djeteta u dom udomitelja. Taj mora obuhvaćati broj supervizorskih posjeta od strane djelatnika zaduženog za predmet i način prosljeđivanja izvještaja koji se odnose na skrb i napredak djeteta.

4.12. **Očuvanje obiteljskih spona**

Nadležne vlasti ili agencija moraju podržati djetetov kontakt s biološkom obitelji kad god je to moguće i provedivo u najboljem interesu djeteta.

4.13. **Planiranje trajnog rješenja**

Nadležne vlasti ili agencija moraju započeti planiranje trajnog rješenja za dijete ubrzo nakon smještavanja kod udomitelja.

4.14. **Bijeg, zanemarivanje i zlostavljanje djeteta u udomiteljskoj skrbi**

Svaka prijava zanemarivanja i zlostavljanja djeteta na udomiteljskoj skrbi od strane udomitelja ili bijeg djeteta od njih će se odmah istražiti u skladu s postojećim propisima države i pravilima agencije.

4.15. **Povremeni zajednički pregledi**

Nadležne vlasti ili agencija će izraditi postupak za sudjelovanje udomiteljske obitelji u periodičnim zajedničkim pregledima ili reviziji. Ta revizija treba ocijeniti snagu i potrebe udomiteljske obitelji da skrbi za dijete i odnos između nadležnih vlasti ili agencije i udomiteljske obitelji.

4.16. **Priznavanje doprinosa udomiteljske obitelji**

Nadležne vlasti ili agencija moraju izraditi pravila za priznavanje pozitivnih doprinosa koje udomiteljska obitelj daje na polju skrbi o djeci.

4.17. **Zatvaranje udomiteljskih domova**

Nadležne vlasti ili agencija izradit će pisana pravila i postupke za zatvaranje domova udomitelja u raznim okolnostima. Tu će biti obuhvaćeno dragovoljno ukidanje usluga od strane udomiteljske obitelji kao i postupak revizije i žalbe protiv odluke o prestanku rada.

4.18. **Održavanje podataka i spisa**

Nadležne vlasti i/ili agencija moraju izraditi pojedinačne spise (arhivu) koji će obuhvaćati povremene opisne izvještaje što se odnose na uključenost djeteta i biološke obitelji u udomiteljsku skrb.

5. STUDIJA O DJETETU

Detaljni izvještaj o djetetu mora obuhvaćati, u mjeri u kojoj je to moguće, slijedeće podatke o njegovom podrijetlu i potrebama:

1. podatke o identitetu potkrijepljene dokumentima kad je to moguće
2. nedavnu fotografiju djeteta
3. povijest djeteta uključujući:
  - imena i tko ih je dao
  - detaljni kronološki prikaz smještaja s datumima i razlogom za premještaj
4. izričite razloge zašto i na koliko dugo je djetetu potrebna udomiteljska skrb
5. podatke u obitelji podrijetla, uključujući:
  - obiteljsku situaciju
  - rasno/etničko podrijetlo i vjeru
  - prikaz zdravstvenog stanja
6. fizičko, umno i emocionalno stanje djeteta
7. medicinski prikaz stanja djetetova zdravlja i povijest bolesti (uključujući razdoblja liječenja) kao dodatak
8. sadašnju okolinu, kategoriju skrbi (u rođenoj obitelji, udomiteljskoj obitelji, ustanovi, itd.), odnose, rutine, navike i ponašanja. U mjeri u kojoj je to moguće, ovi podaci bi trebali biti obuhvaćeni u knjizi o životu

9. mišljenje djeteta, imajući u vidu njegovu dob i stupanj zrelosti
10. ocjenu multidisciplinarnog tima profesionalaca za potporu (u mjeri u kojoj je to moguće) i njihove razloge za predlaganje udomiteljske skrbi i kvalifikacije obitelji koja je najpogodnija za zadovoljavanje djetetovih potreba.

6. *STUDIJA O OBITELJI UDOMITELJA*

Potencijalna udomiteljska obitelj sudjeluje u pripremi studije u koju kao minimum mora biti uključeno:

1. podaci o identitetu potkrijepljeni dokumentima kao što su vjenčani list, potvrda o razvodu, rodni listovi, itd.
2. podaci o potencijalnoj udomiteljskoj obitelji, uključujući:
  - vlastito iskustvo iz djetinjstva, odgoj i međuljudski odnosi
  - podaci o drugim članovima obitelji
  - stav djece i druge rodbine udomiteljske obitelji prema planu udomiteljske skrbi
  - socijalni, etno-kulturni, jezični i vjerski identitet potencijalne obitelji udomitelja
  - kažnjavanje zbog kaznenih djela i zlostavljanja djece.
3. nedavna fotografija obitelji
4. fizičko, intelektualno, emocionalno stanje i obrazovni status potencijalnih udomitelja
5. medicinski izvještaj o zdravlju obitelji i povijest bolesti kao dodatak
6. podaci o zaposlenju i financijskim sredstvima
7. stambeni smještaj i okolina u zajednici
8. motivacija za udomiteljsku skrb
9. sposobnost pružanja njege i skrbi i nadzora u ozračju ljubavi i materijalne i moralne sigurnosti
10. izjava o pozitivnom odnosu i emocionalnoj potpori rodbine, prijatelja, zajednice
11. procjena multidisciplinarnog tima stručnjaka za potporu (koliko je to moguće) u kojoj se navode:
  - njihovi razlozi za odobravanje obitelji kao potencijalnih udomitelja
  - detalji o djetetu (dob, spol, prihvaćanje sestara i braće, posebne potrebe djeteta, itd.) o kojem bi obitelj mogla adekvatno brinuti.

Prevela: Tanja Radočaj
Predsjednica Ureda
UNICEF-a za Hrvatsku